

RUTH RENDELL

[BARBARA VINE]

DE KINDMOEDER

Een broer, een zus, een geheim...
Zou je in een leugen kunnen leven
om degene te beschermen van wie je houdt?

Over het boek

Als Grace en haar broer Andrew het huis van hun grootmoeder erven, besluiten ze daar samen te gaan wonen. Voor hen een logische stap: ze kunnen het prima met elkaar vinden en het huis is groot genoeg. Maar waar ze niet over hadden nagedacht: wat als een van hen wil samenwonen met zijn of haar geliefde? Als de partner van James, Andrew, bij hen intrekt, zet dit de verhoudingen enigszins op scherp. Grace probeert zich te concentreren op haar promotieonderzoek. Ze krijgt een ongepubliceerd manuscript uit 1951 onder ogen, over een ongetrouwde jonge moeder in de periode tussen de twee wereldoorlogen. Maar als de gebeurtenissen in haar eigen leven een onverwachte wending nemen raakt ze ineens wel heel erg betrokken bij dit onderwerp.

De kindmoeder speelt zich afwisselend af in het Londen van nu en het afgelegen Devon van de jaren veertig, en toont op een aangrijpende manier hoe de maatschappij door de jaren heen is veranderd – maar ook hoe sommige dingen hardnekkig hetzelfde blijven.

‘In de handen van Vine, beter bekend als Ruth Rendell, ontpopt deze boek-in-boekconstructie zich tot iets ingenieus – een soort sinistere Rubiks kubus, die steeds een nieuw motief, vorm van verraad of gewelddadigheid laat zien. Krijgt een dikke tien.’ – *Entertainment Weekly*

Over de auteur

Ruth Rendell (1930) schrijft al 50 jaar. Haar eerste boek verscheen in 1964. Wereldwijd wordt ze gezien als de ‘koningin van de misdaad’. Onder de naam Barbara Vine schrijft ze vooral psychologische thrillers. Naast haar schrijfcarrière heeft Rendell al meer dan 15 jaar een politieke carrière: in 1997 kreeg ze de titel barones en een zetel in het Britse Hogerhuis.

Van dezelfde auteur

Het stille huis
De dief
Dubbellevens
Het stenen oordeel
Huiswerk voor een speurder
Zielsverduistering
Vermist
Geen nacht is te lang
Praten met vreemde mannen
Een tweede huid
Uit de sleur
Het tweede levenslicht
De krokodilvogel
De fruitplukker
De verrassing
De eerlijke vinder
Goede burens
De grafkelder
Het genootschap
Heb uw naaste lief

Bezoek onze internetsite www.awbruna.nl voor informatie over onze boeken, volg @AWBruna op Twitter of bezoek onze Facebook-pagina [Facebook.com/AWBrunaUitgevers](https://www.facebook.com/AWBrunaUitgevers).

Ruth Rendell

[Barbara Vine]

De kindmoeder

A.W. Bruna Uitgevers

Oorspronkelijke titel

The Child's Child

Copyright © Kingsmarkham Enterprises Ltd, 2013

Vertaling

Valérie Janssen

Omslagbeeld

© Amy Weiss/Arcangel

Omslagontwerp

Wil Immink Design

© 2015 A.W. Bruna Uitgevers, Amsterdam

ISBN 978 94 005 0387 8

NUR 305

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veeelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

2011

1

Het boek bevond zich voor ons op de tafel, samen met de theepot, twee kopjes en een bord met pasteitjes met appelvulling. Het was een echt boek, niet het manuscript dat ik had verwacht en, als ik eerlijk ben, had gevreesd.

‘In eigen beheer gedrukt, zoals je wel kunt zien,’ zei Toby Greenwell. ‘Heeft jouw vader dat zelf laten doen?’

‘Inderdaad.’

Hij pakte het op en gaf het aan mij. Zoals zoveel van dergelijke boeken had het geen stofomslag, maar een glanzende kaft met een afbeelding van een jong meisje met paardenstaartjes in een overgooier. Ze stond in een groen weiland en de titel van de roman was amateuristisch in zwarte letters getypt door iemand die geen expert was in het werken met Times New Roman.

‘Toen we elkaar spraken,’ zei ik, ‘vertelde je me dat je vader het met jou over dit boek had gehad, maar dat je het nooit had gezien tot zowel hijzelf als je moeder was overleden. Hij was een vrij gerenommeerde schrijver. Hij had... hoeveel gepubliceerde boeken had hij ook alweer op zijn naam staan?’

‘Twaalf. Het waren geen bestsellers, maar ze waren wel – tja, ik denk dat de uitdrukking “goed ontvangen door critici” hier wel op zijn plek is, toch?’

Toby is zelf geen schrijver en is dat ook nooit geweest. Hij is architect, inmiddels met pensioen, en woont met zijn vrouw en hun enige nog thuis wonende kind in een huis in de heuvels van Surrey dat hij zelf heeft ontworpen. We hadden afgesproken in het huis in Highgate dat hij een halfjaar eerder van zijn moeder had geërfd, in de stijl van de victoriaanse gotiek en niet echt zijn smaak, ook al was hij er opgegroeid. Martin en Edith Greenwell hadden daar gewoond sinds de jaren dertig, een paar jaar voordat Toby werd geboren, totdat eerst Martin en daarna ook Edith overleed. Daar had Toby tijdens het doorzoeken van

de inhoud van het huis, die nu volledig aan hem toebehoorde, in een boekenkast in Martins werkkamer de in eigen beheer gedrukte roman gevonden. Ik vroeg hem of hij zich nog kon herinneren wat zijn vader had gezegd over *De kindmoeder* en de reden die hij had gegeven om het nooit te laten publiceren.

‘Mijn vader had me de titel verteld,’ zei Toby, ‘en daarom wist ik dat het bestond. Hij had me niet verteld dat hij het had laten drukken en inbinden, en... nou ja, zoals jij het nu dus ziet. Ik was op zijn zachtst gezegd verbaasd. Alhoewel iets minder toen me weer te binnen schoot wat hij me erover had verteld. Je moet weten dat mijn moeder elke poging om het te laten publiceren vrij heftig heeft tegengewerkt. Dat weet ik van hem, niet van haar. Blijkbaar weigerde ze zelfs om erover te praten.’

Ik vroeg Toby of hij er ooit met haar over had gesproken.

‘Jazeker. Nadat hij was overleden. Ik wist toen nog niet van het ingebonden boek af. Ik dacht dat het als manuscript ergens tussen zijn papieren lag. Mijn moeders opmerkingen waren op zijn zachtst gezegd gedenkwaardig. Je moet niet vergeten dat ze was geboren in de laatste jaren van de Eerste Wereldoorlog en dus al erg oud was toen wij met elkaar over het boek praatten.’

‘Wat zei ze?’

‘Dat ze eraan was begonnen maar het te walgelijk had gevonden om het helemaal uit te lezen. Ik denk dat dit deels kwam doordat het een waargebeurd verhaal was of op een waargebeurd verhaal was gebaseerd, iemand die mijn vader kende. Als het werd gepubliceerd, zou niemand van de mensen die ze kenden ooit nog met hen willen praten, maar ze wist zeker dat niemand het zou publiceren. Daar had ze gelijk in. Hij heeft het geprobeerd bij de uitgeverij waar jouw broer werkt – ze hadden al zijn eerdere boeken ook uitgegeven, op dat moment waren dat er negen – en zijn redacteur stelde voor dat hij bepaalde veranderingen aanbracht. Het personage Bertie kon bijvoorbeeld in een vrouw worden veranderd. Maud kon drie jaar ouder worden gemaakt dan ze in de roman is. Het was echter vooral het homoseksuele element waar ze bezwaar tegen maakten. Dat was in 1951, zestien jaar voordat het wetsvoorstel dat homoseksuele handelingen die vrijwillig door twee volwassenen in een privésituatie plaatsvonden niet strafbaar waren en een definitieve wet werd.’

‘Ik neem aan dat je vader er niet mee akkoord ging om het boek te wijzigen?’

‘Nee, en wanneer je het leest, begrijp je ook waarom hij dat niet wilde. Ik ben geen literair criticus, maar ik snap wel dat je moet proberen je in te leven in het soort klimaat dat er toen heerste om te kunnen begrijpen waarom hij het wilde schrijven en waarom hij het niet wilde veranderen. Vandaar die uitgave in eigen beheer. Want hij was er niet alleen op gespist om begrip te kweken voor homoseksuelen maar wilde ook de houding veranderen ten opzichte van buitenechtelijke kinderen en wat hij aanduidde als “ongehuwde moeders”. Hoe wordt dat tegenwoordig genoemd?’

Ik glimlachte. Toby kon soms erg naïef zijn. “Alleenstaande ouders”, denk ik.’

‘Daar vallen vaders ook onder.’

‘Dat weet ik. Het heet gelijkheid. Het heet ook politieke correctheid.’

‘Hoe het ook zij, dat is dus het andere thema van de roman. Is “thema” het goede woord?’

‘Dat lijkt mij wel,’ zei ik. ‘Waarom niet?’

‘Dan is het ene thema dus de onrechtvaardige behandeling van homoseksuelen in de jaren dertig en veertig, en het andere de onrechtvaardige behandeling van... eh, alleenstaande ouders en hun nageslacht. Het gaat over een broer die homoseksueel is – dat is de man die mijn vader heeft gekend – en zijn zus die een bastaardkind krijgt...’

Ik onderbrak hem. ‘Niet verder vertellen. Ik wil het graag lezen.’ Ik wierp nog een laatste blik op het boek voordat ik het in mijn tas stopte. ‘Ik ben natuurlijk geen literair agent. Nou ja, dat weet je al. Je weet dat ik universitair docent ben en bezig ben met een proefschrift dat toevalig min of meer over een van de thema’s in dit boek gaat.’

‘Zoals je weet, was jouw broer degene die opperde dat jij misschien wel de juiste persoon was om het te lezen. Ik dacht dat hij het zelf zou lezen, maar zoals hij me in herinnering bracht, werkt hij weliswaar in de uitgeefwereld, maar dan op de afdeling Marketing, niet op de redactie.’ Toby klonk bijna nederig. ‘Ik wil alleen maar dat je me vertelt of je denkt dat er een uitgever voor te vinden is. Ik geloof dat ik iets te veel naar mijn moeder heb geluisterd en hoor in mijn hoofd nog steeds de dingen die zij heeft gezegd.’

Ik zei dat ik het zou lezen, maar dat ik er wellicht even voor nodig zou hebben.

‘Ik denk dat mijn vader het prettig had gevonden dat jij ernaar kijkt. Hij wilde het uitgegeven hebben, maar dan wel zoals het nu is, niet ge-

kuist of afgevlakt om een bekrompen lezerspubliek te behagen.’

‘Ik weet niet of “bekrompen” het juiste woord is,’ zei ik. ‘Die lezers waren het product van hun tijd. Ze waren destijds de maatschappij. Ongeacht wat ik zelf van jouw vaders boek vind, kan ik je garanderen dat niemand het nu zal willen censureren. Wij leven in een heel ander tijdperk wat betreft moraal en seksueel gedrag, een wereld van verschil.’ Ik keek hem aan en vermoedde dat hij aan zijn moeders afkeuring dacht. ‘Zoals je wel weet, zouden heel veel jonge mensen, misschien zelfs wel de meesten van hen, vandaag de dag niet eens begrijpen waar jij en ik het over hebben.’

‘Dat is waar. Mijn eigen kinderen zouden het ook niet begrijpen.’ In een opwelling van vertrouwelijkheid zei hij: ‘Mijn moeder is dood. Het had tijdens haar leven nooit gepubliceerd kunnen worden, maar nu zou dat wel kunnen. Dat houd ik mezelf steeds voor, want ik voel me steeds schuldiger over wat ik aan het doen ben.’

‘Er is nog genoeg tijd om je schuldig te voelen als het echt wordt uitgegeven. Laat me het eerst maar lezen.’

Ik nam *De kindmoeder* mee naar huis, waar mijn oma alle twaalf romans van Martin Greenwell in gebonden editie had staan. Het waren allemaal eerste drukken, allemaal met het originele stofomslag, elk een waar kunststukje en allemaal qua smaak en ontwerp mijlenver verwijderd van het kind met de paardenstaartjes op het groene veld. Ik keek aan de binnenkant, maar uiteraard stond *De kindmoeder* niet tussen Greenwells eerdere werken vermeld. Het schoot me opeens te binnen dat een vriendin van mijn moeder me eens had verteld dat ze ergens in de jaren vijftig een exemplaar van Henry Millers *Sexus* langs de douane had gesmokkeld toen ze vanuit Frankrijk over zee terugkeerde naar huis. Een wereld van verschil met de smokkelwaar van nu, die eerder uit drugs zou bestaan, niet uit een boek.

2

Naast mijn werk als docent aan een universiteit in West-Londen was ik ook bezig met het schrijven van een proefschrift over een onderwerp waar niemand van mijn familieleden en vrienden iets mee leek te hebben: alleenstaande ouders of, om met Toby Greenwell te spreken, ongehuwde moeders. Zoals mijn promotor opmerkte nadat ik het onderwerp had uitgekozen (en zij het aarzelend had goedgekeurd) zou deze term ook enigszins absurd zijn in een leefklimaat waarin bijna de helft van de vrouwen ongetrouwd bleef. Vandaar dus ‘alleenstaande ouders’. Dergelijke vrouwen in de Engelse literatuur was het idee, maar ik bleef mezelf – en Carla, mijn promotor – herhaaldelijk lastigvallen met de vraag of dit misschien moest worden uitgebreid naar het leven in het algemeen. De werkelijkheid. Of zou het daardoor te veel weg krijgen van een onderwerp van de sociale wetenschappen?

Toen mijn oma overleed, was ik al begonnen met het lezen van elke Engelse roman die ik maar kon vinden die ging over buitenechtelijke kinderen of hun moeders. Ik woonde in een flat in West-Londen die ik deelde met twee andere vrouwen en een man, een niet-ongebruikelijke woonsituatie in het overbevolkte Londen van de jaren nul. De dag voor haar dood had ik haar bezocht in het ziekenhuis waar ze al bijna een week lag. Een beroerte had haar volledig hulpbehoevend gemaakt zonder haar uiterlijk aan te tasten, maar praten kon ze niet meer. Ik hield haar hand vast en praatte tegen haar. Ze was een verwoed lezer geweest en kende alle werken van Hardy, Elizabeth Gaskell en nog een hele massa anderen die ik aan het lezen was voor mijn proefschrift. Toen ik hun naam noemde, liet ze echter niet merken dat ze het had gehoord, hoewel ik vlak voordat ik vertrok haar hand heel licht op die van mij voelde drukken. Het telefoontje van mijn moeder kwam de volgende dag. Mijn oma, haar moeder, was die nacht overleden.

Ze was vijfentachtig. Een mooie leeftijd, zoals men dat wel zegt. Niemand zegt ooit ‘een slechte leeftijd’, maar ik neem aan dat dat die van

mij zou zijn, achtentwintig, of die van mijn broer, dertig. We hadden net de leeftijd bereikt dat mensen het vervelend beginnen te vinden om hun flat met twee of drie anderen te moeten delen of krom te liggen vanwege een torenhoge hypotheek voor twee of drie kamers, maar ten tijde van de dood van mijn oma was voor ons het eind hiervan nog niet in zicht. We rouwden om haar. We gingen naar haar begrafenis, allebei in het zwart, ik omdat dit chic was, Andrew omdat hij als modewuste homoseksuele man uiteraard in het bezit was van een slank afkledend, zwart pak. Mijn moeder had een grijze jurk aan en huilde aan één stuk door, iets wat voor haar onder welke omstandigheden dan ook niet gebruikelijk was. De volgende dag hoorden we van haar advocaten dat mijn oma haar huis in Hampstead aan mijn broer en mij samen had nagelaten.

Ik heb al eerlijk verteld waarom we zwart droegen, dus ik kan net zo goed eerlijk blijven en ook vertellen dat we wel iets hadden verwacht. Verity Stewart – we noemden haar altijd Verity – had een zoon en een dochter aan wie ze haar aanzienlijke fortuin kon nalaten (en dat deed ze ook), maar aangezien wij haar enige kleinkinderen waren, dacht ik dat wij ieder ook wel wat zouden krijgen, voldoende bijvoorbeeld om een stapje verder te komen op de vastgoedmarkt. In plaats daarvan kregen we het vastgoed zelf, een fraai, groot huis vlak bij de Heath.

Fay, mijn moeder, en haar partner Malcolm gingen ervan uit dat we de verstandige, praktische keuze zouden maken: het huis verkopen en de opbrengst verdelen. In plaats daarvan namen we een onverstandige beslissing en hielden we het. Een woning met vier woonkamers, zes slaapkamers en drie badkamers (plus ongeveer drieduizend boeken) moest toch zeker wel groot genoeg zijn voor een man en een vrouw die het altijd goed met elkaar hadden kunnen vinden? We hielden er geen rekening mee dat er slechts één keuken, één trap en één voordeur waren, en prezen onszelf gelukkig, omdat we geen van beiden van harde muziek hielden of snel een feestje zouden geven waar de ander niet voor werd uitgenodigd. Er was één ding waar we niet bij stilstonden, ook al weet ik niet waarom. We waren allebei jong en hoewel we op dat moment geen vaste relatie hadden, hadden we ieder verschillende partners gehad en was de kans groot dat een van ons, misschien zelfs wel allebei, een geliefde bij zich zou laten intrekken.

In het geval van Andrew gebeurde dit vrij snel nadat we in het huis waren getrokken.

James Derain is romanschrijver en zijn boeken worden, net als die van Martin Greenwell indertijd, uitgegeven door de uitgeverij waar Andrew werkt, wat ook precies de reden was dat Andrew wist van Martins literaire prestaties. Ze hadden elkaar ontmoet op een feestje van de uitgeverij. Het zal niet zijn geweest ter gelegenheid van Oscar Wildes geboorte of zelfs zijn overlijden, daar was het te laat voor, maar het had wel iets te maken met Oscar Wilde, een van de helden van James Derain. Tijdens dat feestje vertelde James Andrew over Martin Greenwell en een boek dat hij had geschreven, maar nooit had uitgegeven, dat was gebaseerd op het leven van James' oom of oudoom. Dat feestje vormde het begin van hun vriendschap. Die leidde tot een relatie en al snel tot verliefdheid, wat ze vierden met een weekendtripje naar Parijs. Daar bezichtigden ze het recent opgeknapte grafmonument van Wilde. Dat was teruggebracht tot de oorspronkelijk ongerepte witte staat die Jacob Epstein had gebeeldhouwd voordat de buitenkant werd beschadigd door de lippenstift van alle vrouwen die het door de jaren heen hadden gekust. Wie had ooit kunnen denken dat lippenstift marmer kan beschadigen? Andrew was blij met de lipafdrukken en zei dat dit bijna goedmaakte dat al die vrouwen Wilde na zijn ondergang op straat hadden bespuugd.

Andrew en ik hadden het huis ruwweg in tweeën verdeeld: de kamers aan de linkerkant, zowel boven als beneden, waren van mij en die aan de rechterkant van hem. Dat was allemaal geen probleem: ik kreeg één badkamer, hij kreeg er twee; ik kreeg drie slaapkamers en Verity's werkkamer, hij kreeg opa Christophers werkkamer en drie slaapkamers. De keuken, die gigantisch was en aan mijn kant van het huis lag, moesten we echter delen.

'In hoeveel huizen heb je gewoond,' vroeg Andrew, 'waar je de keukens met twee of drie anderen moest delen?'

Ik dacht na en probeerde ze te tellen. 'Vier. In een huis met deze omvang lijkt het heel anders.'

'Laten we het gewoon proberen. Als het echt niet gaat, dan creëren we een tweede keuken.'

Ik maakte me er niet echt druk om. Het huis was – in die eerste weken – een fantastische plek om te wonen en net als mijn oma bracht ik het grootste deel van mijn tijd heerlijk lezend door. Het was lente en warm, en ik zat vaak in de tuin te lezen, comfortabel op een rieten stoel met een stapel boeken voor me op tafel, allemaal fictieve verhalen over

ongewenste zwangerschappen en buitenechtelijke kinderen. Soms hief ik mijn ogen op om 'uit te kijken over al dit groen', zoals Jane Austen het omschreef. In haar werk kwam slechts één zo'n kind voor, één 'natuurlijke dochter', namelijk Harriet Smith, voor wie Emma de hopeloze taak op zich neemt om een predikant, en dus een echte heer, over te halen om met haar te trouwen. Harriet mag dan de dochter van een heer zijn, op een of andere manier doet haar buitenechtelijke status dat teniet, en is ze wel goed genoeg om een boer te trouwen maar niet met iemand die hoger staat op de maatschappelijke ladder.

Eén boek dat ik niet las die middag, was *De kindmoeder*, en ik voelde me daar totaal niet schuldig over, toen niet, hoewel ik het wel tegen Andrew opmerkte toen hij de tuin in kwam voordat hij naar zijn werk ging. Hij was het boek niet echt vergeten maar moest het kennelijk diep uit zijn geheugen opgraven voordat hem iets begon te dagen.

'Het heeft een halve eeuw in een kast gelegen,' zei hij. 'Het kan heus geen kwaad als het nog iets langer blijft rondslingeren.'

Die middag gebeurde er iets wat een enorme impact zou hebben op mijn leven, zoals het dat ook op dat van Andrew heeft gehad. Ik ontmoette James Derain.

3

Het eerste wat iemand aan James zou opvallen, was dat hij erg knap was. Niet knap als een acteur, want acteurs zijn tegenwoordig niet langer per se aantrekkelijk meer, zoals ze dat vroeger wel waren. Of zoals filmsterren dat vroeger waren. Andrew heeft een enorme collectie dvd's met films uit de jaren dertig en veertig, en de mannelijke sterren, Clark Gable, Cary Grant, James Stewart en Gregory Peck, waren allemaal ongelooflijk knap, en zouden er, tot één geheel samengevoegd, hebben uitgezien zoals James. Of eigenlijk zag James eruit zoals zij. Misschien iets meer zoals Cary Grant dan de anderen. Ik heb gehoord dat Cary Grant niet al te intelligent was. In dat geval ging de gelijkenis niet op, want James was bijzonder intelligent. Hij was – nou ja, is – lang, slank en donker, en heeft een ogenschijnlijk volkomen natuurlijke, permanent gebruikte huid. Zijn ogen zijn donkerblauw; zijn tanden zijn als de tanden van Amerikanen en worden kennelijk verzorgd door een tandarts uit Boston. Hij is een onberispelijke man met prachtige handen met lange vingers, en zijn voeten, die ik op een warme dag ontbloot in de tuin zag, zien er krachtig en pezig uit, onaangetast als die van een kind.

Ik heb hem omschreven alsof ik hem aantrekkelijk vond en dat was ook zo, maar dan alleen zoals je een man op een schilderij of een foto begerenswaardig vindt. Als ik al neigingen in die richting had gehad, zou ik echt wel hebben geprobeerd ze te onderdrukken, omdat hij van Andrew was en omdat ik wist hoe zinloos het was om als vrouw seksuele gevoelens te koesteren voor een homoseksuele man. Ik mocht hem niet echt en deed mijn best om ook dat te onderdrukken.

Ik kwam hen tegen in de gang. Ze waren net het huis binnengekomen en Andrew stelde ons aan elkaar voor. James zei koeltjes 'Hallo' en liep voor Andrew uit naar rechts, ik neem aan dat hem al was verteld dat de rechterkant van het huis van Andrew was en de linkerkant van mij.

Ik deed dus mijn best en hield mezelf voor dat hij misschien ver-

leggen was of gewoon niet goed in de omgang met vrouwen. Hij bleef die nacht slapen, maar de nacht daarop bij mijn weten niet. Ik merkte dat ik de volgende ochtend luisterde of ik hem hoorde vertrekken, en toen ik zag dat Andrew hem uitzwaaide en ik hem door het raam van de werkkamer zag weglopen door de straat, voelde ik opluchting. Dit gevoel verjoeg ik snel en ik zei streng tegen mezelf dat ik na slechts één enkele ontmoeting geen oordeel over iemand mocht vellen, dus toen hij ongeveer een week later terugkwam, dwong ik mezelf te bedenken dat dit heel fijn was voor Andrew, die blij keek zodra James arriveerde.

Hij was nu veel vaker in Dinmont House dan aanvankelijk het geval was geweest. Dat is natuurlijk heel normaal in een relatie. Als ze niet als een nachtkaaars uitgaat, wordt ze juist sterker. Het drong tot me door dat ik er veel te vaak aan dacht, over speculeerde en hen zelfs gadesloeg wanneer ze samen waren, op zoek naar signalen dat ze zichzelf als een 'stel' beschouwden in plaats van dat ze 'verkering hadden' – een idioote uitdrukking, maar een goede weergave van het begin van iets wat zich mogelijk nooit tot een echte relatie ontwikkelt. Ging het echt die kant op? De in mijn optiek slechtst denkbare optie was dat ze van plan waren te gaan samenwonen. Met andere woorden: dat James hier zou komen wonen. Ik had het Andrew natuurlijk gewoon kunnen vragen, maar ik hield mezelf voor dat ik hem niet op ideeën wilde brengen. Dom van me, want wie gaat er nu met zijn geliefde samenwonen alleen maar omdat zijn zus het heeft geopperd?

Met het oog op het waarnemen van dergelijke signalen nodigde ik hen op een zaterdagochtend uit voor koffie. James verbleef al sinds donderdagavond in ons huis. We gingen naar mijn lievelingsruimte, Verity's werkkamer. Net als de salon (Verity's omschrijving), de ongebruikte eetkamer en verschillende slaapkamers staat ook deze vol met boeken. Boeken op de planken, boeken in de kasten, op sommige plekken meerdere stapels achter elkaar, de ene rij naar achteren geschoven met nog eens twee ervóór. James pakte *Adam Bede* op, dat opengeslagen met de rug naar boven op de tafel lag, wierp er een vluchtige blik op, sloeg een paar bladzijden om en zei dat hij niet het geduld zou hebben om zoiets te lezen.

'Hij gaat maar door, de ene alinea na de andere, de ene bladzijde na de andere. Beschrijvingen en dialect – slaapverwekkend saai.'

Ik zei: 'Hij was een vrouw.' Ik was geschokt, want ik dacht dat iedereen dat wel wist en James heeft nota bene zelf werk gepubliceerd.

Ik was echter ook geschokt door mijn reactie, de minachtende toon van mijn stem. Ik deed nog steeds heel hard mijn best hem aardig te vinden.

‘Waarom noemde ze zichzelf dan George?’

‘Omdat de kans groter was dat haar werk zou worden gepubliceerd wanneer ze niet haar eigen naam gebruikte.’

‘Was dat niet misleidend?’

Ondanks mijn manier van praten wilde ik geen ruzie met hem maken, dus ik zei alleen maar dat dat een interessante zienswijze was en vroeg toen of ze al hadden ontbeten. Wilden ze misschien iets eten?

‘Nee, dank je, zus.’ Andrew gebruikte deze ongebruikelijke, ouderwetse koosnaam al sinds we kinderen waren. ‘We hebben allebei een kater. Koffie is genoeg.’

James staaarde hem aan. ‘Zus? Wonderbaarlijk. Dat heb ik nog nooit iemand horen zeggen.’

Het lukte me een brede glimlach tevoorschijn te toveren, maar ik vrees dat mijn ogen kilte bleven uitstralen. Toch was ik vastbesloten hem hoe dan ook aardig te vinden en me, zodra ze waren vertrokken, weer te richten op de roman die volgens James Derain, menéer de romanschrijver, door een man was geschreven. Verity zei altijd met een verwijzing naar de Bijbel tegen me dat ik ‘niet bij de spotters aan tafel moest gaan zitten’, dus ik nam me in gedachten voor niet spottend of sarcastisch te zijn. Terug dus naar *Adam Bede* (terwijl ik mezelf intussen voorhield dat James’ fout er een was die zelfs een intellectueel kon maken) en al lezend besepte ik dat George Eliot nergens met zoveel woorden zegt dat de zeventienjarige Hetty Sorrel een baby krijgt. Hetty is verleid door Arthur Donnithorne en ook dit moeten we zelf maar aannemen. Het enige wat er tussen hen is voorgevallen en wat aan ons is getoond, is een kus. Hier en daar worden wel hints gegeven, er wordt gesproken over een intens verdriet dat zwaar op de arme Hetty drukt, maar dat ze wellicht zwanger is, wordt nergens gezegd. James zou dit ongetwijfeld misleidend vinden, maar degenen onder ons die iets weten van de victoriaanse preutsheid zijn zich ervan bewust dat de auteur niet direct over de zwangerschap van de ongehuwde Hetty kon schrijven als ze wilde dat haar roman werd gepubliceerd of dat een uitgever het boek durfde te accepteren. We horen pas over het bestaan van de baby wanneer Adam te horen krijgt dat deze dood is en dat Hetty terechtstaat voor moord.